

Asia

EU-Kiina -huippukokous; kesäkuu 2020

Kokous

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Euroopan unionin ja Kiinan huippukokousta suunnitellaan pidettäväksi videoyhteydellä 22.6.2020. On mahdollista, että kokous toteutetaan huippukokouksen (*summit*) sijaan epävirallisempana johtajien videopuheluna (*leaders' call*). Tämä riippuu kokouksen sisällöstä. Kokouksen valmistelut ovat olleet esillä Pysyvien edustajien komiteassa (Coreper II), kauppapoliittisessa komiteassa (TPC) ja Aasian ja Oseanian COASI-työryhmässä. Yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan alaan kuuluvia kysymyksiä on lisäksi käsitelty poliittisten ja turvallisuusasioiden komiteassa (COPS). Ulkoasiainneuvosto käsitteli Kiinaa videoyhteydellä käydyssä kokouksessaan 29.5. EU-Kiina –huippukokousten valmistelu oli myös peruuntuneen maaliskuun Eurooppa-neuvoston asialistalla. On mahdollista, että EU-Kiina-suhteet ovat esillä jossain tulevista Eurooppa-neuvoston jäsenten (video)kokouksista.

Saksan Leipzigiin 14.9. suunnitellun EU:n ja Kiinan huippukokouksen, johon myös jäsenmaat kutsuttaisiin, on ilmoitettu siirtyvän myöhempään ajankohtaan.

Suomen kanta

Kiina on EU:lle sekä kumppani, taloudellinen kilpailija että järjestelmätason haastaja. On tärkeää varmistaa EU:n yhtenäisyys ja johdonmukaisuus suhteissaan Kiinaan. EU:n ja Kiinan sopiminen yhteistyöaloista, tavoitteista ja konsultaatiotavoista (Agenda 2025) on hyödyllistä ja edistää suhteiden myönteistä ja tasapainoista kehittymistä.

Suomi pitää tärkeänä, että EU puolustaa arvojaan ja etujaan entistä määrätietoisemmin. Yhteistyöltä tarvitaan tuloksia ja sitoumusten toimeenpanoa. Suhteen on perustuttava entistä enemmän vastavuoroisuuteen.

Ihmisoikeudet ovat merkittävä osa EU:n ja Kiinan vuoropuhelua. On tärkeää, että ne ovat esillä myös korkealla poliittisella tasolla.

Suomi pitää tärkeänä, että EU ja Kiina pitävät yllä tuloksellista ja laaja-alaista vuoropuhelua niin poliittisella kuin asiantuntijatasolla. EU:n ja Kiinan välisissä suhteissa tarvitaan konkreettista edistystä kauppaa- ja taloussuhteissa, ilmasto- ja ympäristöyhteistyössä mukaan lukien biologisen monimuotoisuuden turvaaminen sekä monenvälisen kansainvälisen järjestelmän, ml. kauppajärjestelmän puolustamisessa. Kiinan panosta tarvitaan yhä enemmän myös kansainvälisten kriisien ja globaaliongelmien ratkaisemiseen. Suomi pitää myös tärkeänä, että EU-Kiina yhteistyössä tuodaan esiin Wienin sopimuksen tärkeys.

Pääasiallinen sisältö

Huippukokousten valmistelu ja sisältötavoitteet

EU:n ja Kiinan johdon välistä kokousta suunnitellaan pidettäväksi videoyhteydellä 22.6.2020. EU:ta edustavat Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja Charles Michel ja komission puheenjohtaja Ursula von der Leyen ja mahdollisesti korkea edustaja/varapuheenjohtaja Joseph Borrell. Kiinaa edustavat pääministeri Li Keqiang ja mahdollisesti presidentti Xi Jinping.

Edellinen säännönmukainen EU-Kiina huippukokous järjestettiin Brysselissä 9.4.2019. Sen tuloksia ei ole kaikilta osin toimeenpantu, mm. markkinoillepääsyyn, yritysten tasavertaiseen kohteluun ja syrjimättömyyteen (*level playing field*) sekä vastavuoroisuuteen liittyen. EU:n ja Kiinan välisiä huippukokouksia on järjestetty vuodesta 1998 lähtien yleensä vuosittain.

EU–Kiina huippukokousten sisällön kannalta keskeistä on konkreettisten lopputulosten varmistaminen. Seuraava sovittavaksi suunniteltu asia on EU-Kiina -yhteistyötä viitoittavan asiakirjan uudistaminen (Agenda 2025). Tavoitteena on myös investointisopimuksen solmiminen (CAI) tänä vuonna, mutta neuvotteluissa on vielä auki monia vaikeita kysymyksiä. EU korostaa sopimuksen sisällön olevan neuvottelutahtia tärkeämpää. Myös ilmastonmuutoksen torjuntaan liittyvää yhteistyötä halutaan tiivistää. EU-jäsenmaiden yritykset ovat nostaneet esiin ajankohtaisena ongelmana Kiinan COVID-19:n myötä käyttöön ottamat maahantulon rajoitukset, jotka estävät eurooppalaisten yritysedustajien liikkumiseen Kiinaan laajemmin kuin kiinalaisten EU-maihin.

EU:n ja Kiinan strateginen yhteistyöasiakirjan 2025 (Agenda 2025) laadinnan toimeksianto tulee vuoden 2019 huippukokouksesta. Yhteistyöasiakirja on jatkoa vuonna 2013 EU:n ja Kiinan hyväksymälle strategiselle yhteistyöohjelmalle (2020), jolla on ollut merkittävä rooli EU:n ja Kiinan välisten suhteiden kehittämisessä. Se on myös edistänyt rauhaan, kasvuun, uudistukseen ja sivistykseen tähtäävän kumppanuuden täytöntöönpanoa.

EU:n ja Kiinan strateginen yhteistyöasiakirja 2025 on kattava, ja siinä otetaan huomioon molempien osapuolten yhteiset tavoitteet. Asiakirja keskittyy EU:n ja Kiinan välisen yhteistyön neljään pilariin, jotka ovat rauha ja turvallisuus, vauraus, kestävä kehitys ja ihmisten välinen vuorovaikutus. Nämä kattavat keskeiset yhteistyön alat ja painopisteet. Samalla varmistetaan toiminnan johdonmukaisuus eri aloilla.

Korkea edustaja/varapuheenjohtaja Josep Borrell ja Kiinan ulkoministeri Wang Yi kävivät 9.6. lisäksi 10. strategisen dialogin. Huippukokousvalmistelut/johtajien videokokous olivat keskusteluissa esillä ja oli todettu tarve edetä Agenda 2025 yhteistyöasiakirjan sopimisessa. EU oli tuonut esiin investointikysymyksiä. Lisäksi käytiin läpi kahdenvälisen suhteiden kysymyksiä, ml. yhteyspolitiikka (*connectivity*) ja monenkeskisiä asioita kuten COVID19:n kansainväliset vaikutukset, ilmastonmuutos ja kestävä kehitys. Keskustelunaiheina olivat myös alueelliset kysymykset Afganistanista, Lähi-itään ja Afrikkaan. Keskustelut kattoivat ihmisoikeuskysymyksiä, ml. tilanne Xinjiangin autonomisella alueella sekä yksittäisiä ihmisoikeustapauksia. EU-Kiina ihmisoikeusdialogi tullaan järjestämään niin pian kun fyysiset kokoukset ovat jälleen mahdollisia.

On mahdollista, että videokokouksessa nousee esille myös ajankohtainen kysymys Hongkongin turvallisuuslainsäädännöstä. EU:n ulkoasianneuvosto keskusteli Hongkongin tilanteesta videokokouksessaan 29.5. ja antoi yhteisen julkilausuman, jossa ilmaistiin huoli ”yksi maa, kaksi järjestelmää” –periaatteen ja Hongkongin autonomian säilymisestä.

EU:n Kiina-politiikka

EU-Kiina huippukokousten valmistelut kytkeytyvät laajempaan EU-keskusteluun Kiinasta. Maaliskuun 2019 tiedonannossa ”*EU-China – A strategic outlook*”, komissio ja EU:n ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkea edustaja määrittivät Kiinan samanaikaisesti sekä kumppaniksi, taloudelliseksi kilpailijaksi että järjestelmätason haastajaksi (ks. E-selvitys E1 2019 vp). EU katsoo, että Kiinan kanssa voidaan ja tulee tehdä yhteistyötä silloin kun se on unionin intressien mukaista. EU pyrkii vahvistamaan kansainvälistä sääntöpohjaista järjestelmää sekä edistämään talousintressejään ml. reilumpaa kilpailuympäristöä liiketoiminnalleen Kiinassa. EU:lle on tärkeää myös yhteistyön vahvempi vastavuoroisuus sekä kaupallistaloudellisissa suhteissa että koko yhteistyökentän laajuisesti. Kiina on koronapandemian myötä EU:n taloudelliselle toipumiselle korvaamaton, mutta samalla vaativa kumppani. Konkreettisiin tuloksiin pääseminen edellyttää EU:lta selkeää linjaa ja prioriteetteja.

EU:n sisällä näkemykset Kiinan noususta ja sen edellyttämistä toimenpiteistä eriytyvät paineiden kasvaessa toisten jäsenmaiden painottaessa enemmän Kiinan merkitystä kumppanina ja toisten Kiinan roolia taloudellisena kilpailijana ja järjestelmätason haastajana. EU:n kannanmuodostusta Kiinan suhteen hankaloittaa entisestään unionin asemoituminen Kiinan ja Yhdysvaltojen välisessä suurvaltakilpailussa. Siitä, että tilanne vaatii autonomisempaa Eurooppaa, vallitsee laaja yhteisymmärrys. Myöskään EU:n ja Yhdysvaltojen yhteisistä arvoista ja eduista, ei ole epäselvyyttä. Toisaalta Yhdysvaltojen nykyhallinnon toimien myötä EU:n tarve tehdä yhteistyötä Kiinan kanssa globaalien ongelmien ratkaisemiseksi on korostunut. Koronakriisi ja yhä voimistuvampi suurvaltakamppailu vaativat Euroopalta aktiivista ja autonomista toimintaa sekä yhteistyötaitoja.

Keskustelu ihmisoikeuksista on EU:n ja Kiinan poliittisten suhteiden tärkeä osa-alue ja sen tavoitteena on saada aikaan myönteisiä tuloksia Kiinan ihmisoikeustilanteesta. Rakentavaa keskustelua vaikeuttaa Kiinan tiukentunut ideologispoliittinen ilmapiiri sekä EU:n ja virallisen Kiinan yhteisen arvopohjan ohuus.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

-

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

Ulkosuhdejaosto, kirjallinen menettely, 11.-12.6.2020

EU-ministerivaliokunta, kirjallinen menettely, 15.-17.6.2020

Eduskuntakäsittely

E1 2019 vp

E 128/2018 vp

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

-

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

-

Asiakirjat

-

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Ritva Hautanen, UM/ASA-10, ritva.hautanen@formin.fi, 0505974287

Miia Rantanen, UM/ASA-10, miia.rantanen@formin.fi, 0504122256

Eevamaria Mielonen, UM/ASA-10, eevamaria.mielonen@formin.fi, 0503576101

Marja Kuosmanen, UM/TUO-10, marja.kuosmanen@formin.fi, 0503308075

Marko Mäntylä, VNK/VNEUS, marko.mantyla@vnk.fi, 0295160576

Tapio Rantanen, PEK, tapio.rantanen@formin.fi

EUTORI-tunnus**Liitteet****Viite**

Asiasanat Hoitaa	Kiina UM
Tiedoksi	EUE, LVM, MMM, OKM, OM, SM, TEM, VNK, YM
